

PERHE, KOTOUTUMINEN JA OSALLISUUS KOTOUTUJA-ASIAKKAIDEN PALVELUTARPEEN ARVIOISSA JA KOTOUTUMISSUUNNITELMISSA

Rosa Hietikko
Meri-Tuuli Kulmala
Sosiaalityön käytäntötutkimus
Sosiaalityö
Helsingin yliopisto
Tammikuu 2018

TUTKIMUS- YMPÄRISTÖ

Tutkimus on tehty Espoon maahanmuuttajapalveluiden aloitteesta. Maahanmuuttajapalveluiden tehtävänä on tukea kokonaisvaltaisesti asiakkaidensa kotoutumista yhteistyössä muiden viranomaisten ja järjestöjen kanssa sekä antaa asiakkaille tarvittavia sosiaalipalveluja koko 1–3 vuotta kestäväksi asiakkuuden ajan.

Yksi kotouttavaa työtä tukeva menetelmä on sosiaalityön dokumentointi. Esimerkkejä maahanmuuttajapalveluissa laadituista dokumenteista ovat muun muassa sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaiset palvelutarpeen arviot sekä lain kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) mukaiset kotoutumissuunnitelmat.

TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Tavoitteena on tuottaa tietoa palvelutarpeen arvioiden sekä kotoutumissuunnitelmien laadullisesta sisällöstä ja tarvittaessa laatia kehitysehdotuksia, joilla asiakkaiden osallisuutta ja kotoutumista voitaisiin tukea kokonaisvaltaisesti.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten koko perhe näkyy tehdyissä palvelutarpeen arvioissa ja kotoutumissuunnitelmissa?
2. Millaisia ihmisen kotoutumista ja osallisuutta tukevia tekijöitä palvelutarpeen arvioista ja kotoutumissuunnitelmista on löydettävissä?

AINEISTO JA ANALYYSI

Tutkimusaineistona on käytetty Espoon

maahanmuuttajapalveluissa tehtyjä palvelutarpeen arvioita ja kotoutumissuunnitelmia. Tutkimuksen aineisto on poimittu satunnaisotannalla viimeisen vuoden aikana tehdyistä arvioista ja suunnitelmista. Tarkasteltavia palvelutarpeen arvioita oli 13, kotoutumissuunnitelmia 9. Analyysimenetelmänä on käytetty teoriaohjaavaa laadullista sisällönanalyysiä.

TULOKSET

Määrämuotoinen dokumentointi ja valmiit otsikot ohjaavat asiakirjojen sisältöä, mutta asiakirjojen sisällöissä ja laajuuksissa on silti paljon vaihtelua. Asiakirjoissa tulee esiin ennen kaikkea muodollinen kotoutuminen ja työelämäosallisuus. Elämän laatua lisääviä tekijöitä, kuten vapaa-ajan toimintaa, ei ole juurikaan kirjattu. Harrastuksia käsitellään vain lasten osalta. Myös asiakirjoihin kirjatut asiakkaiden toiveet liittyvät lähes poikkeuksetta kielen oppimiseen tai työelämään pääsemiseen.

Terveystila ymmärretään pääasiassa fyysiseksi ja psyykinen hyvinvointi jää useissa asiakirjoissa käsittelemättä.

Matalan kynnyksen perhepalveluiden piiriin kannustetaan, mutta esimerkiksi järjestöjen toiminnasta ei puhuta. Sosiaaliset verkostot kartoitetaan ja tunnustetaan voimavaraksi, mutta niiden vahvistamiseen ei kiinnitetä huomiota. Myös asiakkaan aktiivisuus hahmottuu voimavaraksi ja tavoiteltavaksi asiaksi.

Dokumentit heijastavat huomattavasti enemmän perheen aikuisten kuin lasten kotoutumista ja tarpeita. Perhettä vuorovaikutusjärjestelmänä ei juurikaan käsitellä.

KEHITTÄMISIDEAT

- Selkeä ohjeistus palvelutarpeen arvioiden ja kotoutumissuunnitelmien sisällöstä
- Palvelutarpeen arviointiprosessin selkeyttäminen ja eriyttäminen akuuteista tilanteista
- Palvelutarpeen arvioinnin ja kotoutumissuunnitelman laatimisen porrastus: esim. vapaa-ajan tukeminen
- Huomion kiinnittäminen enemmän myös psyykkiseen hyvinvointiin
- Perheen systeemisen olemuksen tunnistaminen ja perheen kokonaisvaltaisen tilanteen arvioiminen palvelutarpeen arvioissa
- Asiakkaan oma näkökulma ja toiveet liittyen kotoutumiseen ja omaan hyvinvointiin esiin dokumenteissa
- Laajempi matalan kynnyksen palveluiden hyödyntäminen, palveluvalikoiman pitäminen ajan tasalla ja tiedon helppo saatavuus työntekijöille

KIRJALLISUUTTA

Hietikko, Rosa & Kulmala, Meri-Tuuli (2018) Perhe, kotoutuminen ja osallisuus kotoutuja-asiakkaiden palvelutarpeen arvioissa ja kotoutumissuunnitelmissa. Helsingin yliopisto